

Framgang betyr forandring

Taler

Einar Gerhardsen

Dato

1 januar 1965

Sted

NRK radio og fjernsyn

Omstendigheter

Nyttårstale

- 1 Fjernsynet brer seg ut over Norge og setter preg på tilværelsen. For familie etter familie betyr det stor forandring. Fjernsyn og radio utfyller hverandre og kan bringe bud om alt viktig som skjer hjemme og ute.
- 5 Året som gikk var rikt på dramatiske hendinger. På fjernsynsskjermen har vi fått tegnet et bilde av en urolig og farefylt verden - av en engstelig fred. Likevel er det kanskje en beretning fra fjernere år som har etterlatt det sterkeste inntrykk. Jeg tenker på fjernsynets filmserie om Den første verdenskrig. Det er en skildring av massakrer, lidelser og ødeleggelser i umåtelig omfang, av nytteløse ofre og av
- 10 mislykket politikk.

Men bare tjue år etter at disse redsler tok slutt ble Europa og verden på ny kastet ut i en storkrig, som om mulig var enda verre. Det er uhyggelig å måtte fastslå dette. Krig etter krig - det går som en rød tråd gjennom all historie. Slektledd

15 etter slektledd har avfunnet seg med krigen som nødvendig eller uunngåelig.

Hvor står vi tjue år etter at Den annen verdenskrig sluttet?

Skal krigens krefter enda en gang overmanne oss, eller er vi beredt til å satse all

20 vår evne og vilje for å bringe utviklingen inn i et spor som kan lede til varig fred og frihet?

Noen større oppgave kan vi ikke ha i vår tid.

- 25 Ved dette nyttårsskiftet kan vi se enkelte tegn som virker oppmuntrende. Forholdet mellom Amerikas forente stater og Sovjetunionen er blitt merkbart bedre. Riktignok kan situasjonen skifte, men grunntonen preges av tendenser til

avspenning. Disse avspenningstendensene skyldes et bevisst ønske hos
30 hovedmaktene om å unngå kjernefysisk krig. Men det fins vel også andre årsaker
som henger sammen med samfunnsutviklingen i begge land.

Avspenningstendensene preger også i stigende grad forholdene mellom landene
i Vest- og Øst-Europa. Det gjelder nå å befeste avspenningen og å innlede en
35 nedrustning. For en vesentlig del er dette et spørsmål om større gjensidig tillit,
og derfor er det så viktig å få flere og bedre kontakter mellom øst og vest. På
norsk side har vi ved mange anledninger pekt på denne psykologiske side av
fredspolitikken.

40 Spørsmålet om avspenning og nedrustning er sammensatt og vanskelig. Det er
ikke nok å ha gode hensikter. Løse forslag, som er lite gjennomarbeidet, kan
volde mer skade enn gagn. Veien fram til full avrustning vil nødvendigvis være
lang. Skritt for skritt må nasjonene gå den veien, og de må prøve å gå i takt så
ingen kjenner seg truet. Den balanse som nå eksisterer, må ikke forstyrres. Bare
45 gjensidig nedrustning kan føre til målet.

Vi må erkjenne at mulighetene foreløpig er nokså begrensede. Men det må på
den andre siden ikke føre til at vi forsømmer dem. Selv begrensede
nedrustningstiltak kan ha en betydelig verdi. De kan åpne veien for mer
50 omfattende tiltak. En internasjonal avtale som forbyr spredning av atomvåpen
ville nå være et viktig skritt framover. Ellers bør en fredspolitikk være så elastisk
at den til enhver tid kan utnytte de muligheter som er til stede.

Vår nasjonale sikkerhetspolitikk står ikke i motsetning til den internasjonale
55 fredspolitikk vi støtter. Vårt forsvar har en klart fredsbevarende målsetting. Vi
holder fast ved vår basepolitikk. Vi ønsker ikke fremmede styrker på norsk jord
så lenge vi ikke er angrepet eller truet av angrep. Vi vil ikke ha atomvåpen. Det vi
trenger, er et konvensjonelt forsvar som er godt nok til å hindre et begrenset,
lokalt angrep. Dette er tankegangen i norsk forsvarspolitikk.

60 Mens avspenningstendensene i stigende grad gjør seg gjeldende i vår del av
verden, er dette ikke tilfelle i verden for øvrig. I Asia og Afrika, og til dels også i
Latin-Amerika, er utviklingen preget av en nærmest revolusjonær kraft. Det
skjer stadige omskiftninger som skaper ny usikkerhet. Men også i disse
65 områdene vil en avspenning mellom De forente stater og Sovjetunionen kunne
virke gunstig.

Hovedproblemet i utviklingslandene er av økonomisk og sosial natur. Bare hvis
70 det kan lykkes å overvinne nøden og fattigdommen, vil det være mulig å skape et
harmonisk og fredelig forhold mellom de velstående samfunn i vår del av verden
og utviklingslandene.

Norge har nå hatt fred i nesten 20 år. Mange av oss synes denne tiden har gått
75 svært fort. Krigen og okkupasjonen står oss ennå nær i tankene. Men det gjelder
ikke alle. Omtrent halvparten av alle norske borgere er født eller er blitt voksne
etter krigen. Deres liv og tenkning er preget av etterkrigstidens Norge.

Det er et Norge som på mange måter er vidt forskjellig fra det samfunn som
80 tidligere generasjoner vokste opp i. Det er et Norge hvor det stort sett er lett å
finne arbeid, og hvor det er framgang og vekst hvert eneste år. Et Norge hvor
nye tekniske hjelpemidler skaper om livet på arbeidsplasser - i gate og grend, i
kjøkken og stue. Et Velferds-Norge, som byr på mange muligheter, og som gir
menneskene større trygghet.

85 Men dette er ikke hele bildet. Det er så mange som er misfornøyde med et eller
annet. I det moderne samfunn synes det å være innebygd en viss utilfredshet
som gjør seg gjeldende på tross av ytre framgang. Slik later det til å være i alle
land som står omtrent på samme utviklingstrinn som Norge.

90 Dette henger vel først og fremst sammen med at utviklingen går så fort.
Utvikling er forandring. Stor framgang betyr mange forandringer. Når
maskinene nå for alvor blir tatt i bruk i skogene våre, så er det et stort
økonomisk framskritt. Men det betyr samtidig at mye av arbeidet i skogen blir
95 flyttet til fabrikker og verksteder. Vi trenger færre og færre skogsarbeidere. En
lignende utvikling har vi i jordbruket. For hvert år som går blir det færre som
lever av å produsere jordbruksvarer.

Industrien gjennomfører en storstilet omlegging til nye produkter og større
100 eksport, tar nye metoder i bruk, og utvider samarbeidet på mange områder.
Varehandelen er inne i en revolusjonerende utvikling. Bygge- og
anleggsvirksomheten blir rasjonalisert. Hele vårt arbeidsliv er i stadig bevegelse.
Virksomhet blir satt i gang og virksomhet blir avviklet. Nye yrker oppstår, og
gamle forsvinner.

Et vesentlig trekk ved dagens samfunn er derfor at mange mennesker skifter arbeid og bosted. Noe helt nytt er dette ikke. Norge hører til de land som har hatt størst utvandring, og for omtrent 60 år siden var det nesten 30 000 nordmenn som utvandret på ett eneste år - mange drevet av nød.

Masseutvandringen over havet har tatt slutt, men vandringer innen landets grenser har vi i stort omfang. På så kort tid som fem-seks år flytter nærmere en million mennesker fra en kommune til en annen. De venter gjerne å finne noe bedre og gjør vel stort sett det. Selv om ikke alle finner seg til rette under nye forhold.

Men alle nordmenn opplever i virkeligheten de store og stadige forandringer som alt i alt gir oss stadig flere materielle goder, men som også kan skape vanskelige problemer for noen.

Vi er her ved et spørsmål som krever stor oppmerksomhet både i samfunnsforskning og politikk. Vil vi at Norge stadig skal bli et bedre land for alle som bor her, da må vi vite å overvinne den utilfredshet som gjør seg gjeldende. Løsningen av oppgaven kan blant annet ligge i et gammelt og kjent begrep - solidaritet - solidaritet i tenkning og handling.

Det er en langsiktig oppgave å bygge opp større solidaritet. Men allerede året vi har foran oss, vil komme til å sette solidariteten på prøve.

Norge opplevde i fjor en betydelig prisstigning, som førte til at lønns- og inntektsoppgjørene ikke gav den bedring av realinntektene som man hadde regnet med. I alle lag av folket er det et utbredt ønske om at prisstigningen må stanses, eller i hvert fall bremses. Vi kan ikke unngå et indeksoppgjør. Det er også nødvendig for å sikre en rimelig realinntekt for lønnstakerne, jordbrukerne og fiskerne. Men vi må prøve å løse det på en slik måte at vi etter oppgjøret kan få et noenlunde stabilt prisnivå. For å få til det må vi ha et samordnet oppgjør, som må bygge på solidaritet mellom de ulike grupper.

Det er mange andre oppgaver som appellerer til solidaritetsfølelsen. Det finnes folk som trenger hjelp, men som faller utenfor skjemaene i vår sosialpolitikk, eller som våre behandlingsinstitusjoner ikke kan nå. Vi har sesongledighet i visse deler av landet. Vi har fremdeles mange som bor utilfredsstillende. Vi har mange ensomme mennesker.

La meg også peke på utbyggingsoppgavene i vårt vidstrakte land. Med Stortingets godkjenning er det organisert en bredt og omfattende distriktsplanlegging som etter hvert vil gi resultater. Denne planleggingen vil reise prioritetspørsmål av stor rekkevidde. Hvor skal vekstsentrene ligge? Hvor skal motorveiene gå? Hvor skal det bygges flyplass? Hvilken kommune skal få ny yrkesskole? Disse og mange lignende spørsmål kan skape store interessekonflikter om ikke de som berøres kan se tingene i sammenheng og innordne sine interesser i distriktets, i fylkets og i landets interesser.

Men alle problemer til tross - året som gikk brakte stor framgang for Norge. Årsoversiktene fra næringslivet forteller om det. Produksjonen økte usedvanlig sterkt. Vi hadde en veldig eksportøkning. Vår store og moderne handelsflåte gjorde en god innsats. Utenriksøkonomien ble styrket. Mange store utbyggingsoppgaver ble løst.

Hele folket har bidradd til dette utmerkede resultat og har ære av det. Alle næringsgrener. Alle lag av folket. Alle distrikter.

Et samfunn som vil bygge på solidaritet mellom menneskene må stille krav til hver enkelt samfunnsborger. Alle skal etter evne yte sitt bidrag til samfunnets vekst og framgang. Men alle som gjør sin samfunnsplikt skal også kunne kjenne seg som fullverdige medlemmer av samfunnet. Alle skal ha samme muligheter og samme rettigheter. Kvinnene og mennene, de enslige og familiene, de som bor i utkantstrøk og de som bor i byer og tettgrender. Og i det daglige arbeidet skal den enkelte som gjør sin plikt og kjenner sitt ansvar kunne føle seg som en likeverdig medarbeider. Det kan ennå ta tid før vi får et samfunn som helt ut bygger på solidaritetstanken, men dette bør være vår målsetting så sant vi ønsker et samfunn der menneskene kan kjenne seg frie, trygge og tilfredse.

Jeg ber om å få sende en hilsen og en takk til alle norske borgere. De som er hjemme og de mange som er ute i verden. Vi samler oss en hilsen til vår konge og i et ønske om alt godt for ham og hans familie.

Måtte det året vi nå er godt inne i, bli ett år i fred og framgang, for Norge og alle nordmenn, for alle land og alle folk.

185 **URI**
<https://www.virksommeord.no/tale/framgang-betyr-forandring>

190

195

200

205

210

215

220